

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Dialecticæ

Dieterich, Conrad

Giessæ Hessorum, 1611

Caput IV. Axioma universale ac speciale.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56580](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56580)

Sacramentalem; vel 2. Figuratum seu Tropicum. *Cuius Subjectum vel Prædicatum tropo est affectum* (Copula enim cum argumentum non sit, tropum sustinere nequit.) ut, *Herodes est vulpes, Tyrannus est lupo*.] Restat Axioma falsum.

13. Falsum est, quod non pronunciat uti res est. ut, *Cælum non movetur.*

Homo est arbor. Lapis est animal.

Falsa sunt axiomata, quia aliter uti res se habet pronunciant.

[Sicut axioma verum est necessarium & contingens; Ita & falsum est quidem necessario & contingenter falsum; sed illud (necessario falsum) dicitur alio nomine Impossibile; Impossibile axioma est, quod ita falsum est, ut nunquam possit esse verum; seu, cum prædicatum nullo modo subjecto convenit; ut, *Deus est mendax. Homo est lapis.*]

Hæc de Divisione secundum qualitatem: Sequitur ea, quæ est secundum quantitatem.

CAPUT · IV.

Axioma universale ac speciale.

1. Secundum quantitatem axioma vel est universale vel speciale.

[Hæc referenda divisio propositionis in Universalem, particularem, indefinitam & singularem.]

2. Universale est, cuius consequens (prædicatum) universaliter tribuitur antecedenti (subjecto) universali.

hoc est, cuius subiectum est universale. ut, *Omnis homo est rationalis. Nullus homo est bestia.*

Consequens universale est, quod non uni tantum

rei competit, sed pluribus, adeoque de universali
 communi antecedente dici potest. Sic, Homo est
 universale seu commune antecedens, quia de multis singularibus
 sive individuis dici potest, quales sunt singuli homines;
 rationalis, est universale seu commune consequens, quia
 hominum generi convenit & de singulis dici potest.

3. Estq; vel definitum vel indefi-
 nitum.

4. Definitum est, cuius subjectum
 signo universali est determinatum. Sed
 quod signum universalitatis expressum
 habet additum.

Qualia signa sunt, Omnis, Nullus; & his aequiva-
 lencia, Nullus non, id est, omnis; Nemo, ne unus qui
 id est, nullus; Item universi, cuncti, quilibet, quisque,
 quicumque, unusquisque, quotquot, &c. ut, Omnis
 homo est animal. Nullus lapis est animatus. Quicumque
 baptisati sunt Christum induerunt, Gal. 3. Non est qui
 bonum, ne unus, Psal. 3.

5. Axioma Indefinitum est, cuius
 subiectum universale nullo signo
 determinatum. ut, *Animale est substantia*
Homo est rationalis.

[Vbi nota signa hac neque de essentia axiomatis, neque
 eius partem, neque argumenta, sed syncategoremata esse, quae
 terminis sive argumentis addita, quantitatem attributionis
 illustrius & evidentius indicant. Dicitur aliis axioma Indefinitum
 finitum æquipollens universali. ut, Qui crediderit
 baptisatus fuerit, salvus erit, qui verò non crediderit
 condemnabitur. Subintelligitur signum, Omnis. Ex
 etiam sine appositione signorum universale est & non
 nec. Quia ratio universalitatis dependet ab affectione
 sequentis ad antecedens. Si itaque nihil sub antecedente
 comprehensum sit, cui consequens non conveniat, universali
 axioma]

axioma est, etiamsi nulla generalitatis nota sit apposita.]
 Horum sunt hi CANONES.

I. Signum universalitatis nunquam addatur immediatè prædicato: Reddit enim axioma falsum & ineptum. ut, *Omnis homo est omne animal.* (*Sic enim etiam foret bestia, equus, asinus, &c.*)

[Signum enim ostendit non quomodo sumatur prædicatum, sed quomodo sumatur subjectum respectu prædicati. Dico autem immediatè nempe tum, cum prædicatum mediante copulâ distinguitur tum subjecto. ut, *Homo est animal.* At cum prædicatum est verbum adjectivum, signum hoc prædicati partibus seu descriptionibus additur. ut: *Christus omnes homines redemit. Deus omnes homines servat.*]

II. Signum universalitatis locum non habet, ubi per naturam res tantùm unica, sive subjectum unum est: ut non rectè dicis. *Omnis Baptismus est Sacramentum. Omnis cœna Dominica constat duabus rebus, terrenâ & cœlesti.* Quia Baptismus tantùm unus, & Cœna Dominica tantùm una est.

[At potes dicere, omne Sacramentum constat duabus rebus, &c. quia hic est pluralitas, in quam nota universalitatis cadere potest.]

III. Axiomata indefinita potissimum locum habent in definitionibus & artium præceptionibus.

[Licet enim Definitiones & præcepta artium sint universalia. Signo tamen opus non habent, cum per se constant & nota sint.]

6. Speciale axioma est, cujus consequens (*prædicatum*) tribuitur antecedenti (*subjecto*) specialiter. ut, *Quaedam*

R

virtus

virtus est propugnatrix justitie. Hic consequens
(*propugnatricem esse justitie*) tribuitur anteceden-
cedenti (*virtuti*) at non omni, sed tantum
cialiter uni alicui, nempe *fortitudini.*

7. Estq; vel Particulare, vel Singulare seu Proprium.

8. Particulare est, cujus consequens (*prædicatum*) tribuitur antecedenti (*sub-
iecto*) particulariter.

*Particulariter attribui, est non omnibus sub anteceden-
te comprehensis, sed aliquot tantum ejus partibus
vel uni saltem sive definitæ, tribui. ut, Quidam ho-
mines sunt docti. Quidam adolescentes sunt pietatis studiosi.
Aliqui homines timent Deum. Nonnulli Poëtæ carmina
sua perierunt. Hic doctrina, pietas, timor Dei, &c.
consequens commune, & tribuuntur antecedentibus
(*hominibus, adolescentibus*) at non omnibus promissis
sed aliquibus.*

Particulare axioma interdum signis exprimitur
qualia sunt; *Quidam, aliquis, multi, plerique, plerumque,
qui, ceteri:* interdum, *non omnis, nonnullus, pars, partem,
&c.* ut 1. Cor. 10. *Omnes patres pertransire per mare
plures eorum non placuere Deo: quidam ex ipsis fuerunt
latræ: quidam sunt fornicati: quidam Christum crucem
verè, &c.*

Interdum signa omittuntur, & tum dicitur axioma
*Indefinitum, æquipollens particulari. ut, Homines sunt docti
Christiani Turcam devicerunt.* Hæc enim axioma pro-
pter attributionem particularem licet signo careat
nihilominus tamen particularia sunt.

[*Observa unum: Axioma particulare etiam indefinitum
appellari sive signa apponantur, sive subintelligantur.
Nulla enim determinat res per signa illa aliquis, quidam,
multi, nonnulli, &c. denotatur.*]

9. Proprium sive Singulare est, cujus consequens

consequens (*prædicatum*) commune vel proprium, tribuitur antecedenti (*subiecto*) proprio sive singulari. ut, *Plato est Philosophus.* (Hic commune consequens tribuitur antecedenti proprio.) *Christus est Messias,* (hic proprium consequens tribuitur antecedenti proprio.) *Cicero est orator. Caesar oppressit Rempubl. Abrahamus fide iustificatus est.*

[Proprium antecedens hic intelligitur de proprio nomine Grammatico, vel eo quod vicem ejus sustinet, quale est individuum, res singularis, species specialissima certo designata vel suo nomine proprio, vel descriptione certâ, vel pronomine demonstrativo. ut, *Virgilius est Poëta: Belli Trojani scriptor est Poëta. Ille qui belli Trojani historiam descripsit est Poëta.*] Ejus sunt hi CANONES.

I. Axioma proprium non recipit signa quantitatis expressa. *Ineptum enim est dicere: Omnis Cicero est Orator. Quidam Cicero est eloqueus.*

[Duo expressa, quia variatio esse potest in circumstantiis aliis, ut cum dico: *Antonius aliquando fuit sobrius.* Antonius ut plurimum non fuit sobrius, id est, *ebrius.*] Itaque

II. Cum signum universalitatis additur subiecto proprio sive singulari, nihil præter collectionem individuorum significat. ut, *Omnes Herodes fuerunt crudeles. Omnes Antiochi fuerunt persecutores populi Dei.*

[Quæ Cataphresis est signi universalis.] Hactenus de divisione axiomatum secundum affectionem Qualitatis & Quantitatis: Sequitur Divisio in species.